

Instytut Pamięci Narodowej - Rzeszów

<https://rzeszow.ipn.gov.pl/pl8/aktualnosci/76675,Podkarpacki-wrzesien-1939-film-i-komentarze-historykow.html>
2019-11-20, 09:53

Podkarpacki wrzesień 1939 - film i komentarze historyków

W związku z 80. rocznicą wybuchu II wojny światowej rzeszowski ośrodek TVP 3 Rzeszów we współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie zrealizował film „Podkarpacki wrzesień”.

Kampania wrześniowa na Podkarpaciu rozpoczęła się od zbombardowania pierwszego dnia

wojny lotnisk w Krośnie i Moderówce koło Jasła. Zginął jeden oficer i 20 uczniów Szkoły Podoficerów Lotnictwa dla Małoletnich. Informację o tym ataku natychmiast otrzymał w Rzeszowie dowódca Armii Karpaty generał Kazimierz Fabrycy.

W czasie kampanii wrześniowej Armia Karpaty była odpowiedzialna za obronę południowej Polski i Centralnego Okręgu Przemysłowego. Atak nastąpił z dwóch kierunków. Z zachodu nacierali Niemcy, z południa pomagały im oddziały słowackie. Na terenie obecnego województwa podkarpackiego słowacka 3. Dywizja Piechoty doszła 11 września do linii Bukowsko-Baligród-Cisna. Armia niemiecka bardzo szybko zbombardowała miasta. Nie budynki wojskowe, ale dworce, kamienice i grupy uciekinierów z głębi kraju. To był "Blitzkrieg", czyli wojna totalna. 13-letni wówczas Ludwik Misiek - ewakuowany z Komarna pod Lwowem wspominał:

"Niemieckie bombowce He-111 zmasakrowały nasz transport. 116 osób zginęło. Kobiety i dzieci. To było straszne. Zrzucili bomby i strzelali z broni pokładowej do uciekających w kukurydzę dzieci, do wózków".

Pierwszą w regionie jednostką postawioną w stan wojennej gotowości była stacjonująca w Rzeszowie 10. Brygada Kawalerii pułkownika Stanisława Maczka. Na początku wojny walczyła pod Krakowem. Zamiast nowych czołgów miała jednak wysłużone "Vickersy" i na początku kampanii bardzo szybko musiała stoczyć bitwy z Niemcami pod Jordanowem, Kasiną i Dobczycami. Niemcy szybko zdobyli kolejne tereny. 6 września sztab Armii Karpaty został przeniesiony z Rzeszowa do Bachorza, a potem do Przemyśla. Dowódca jednostki rozkazał swoim żołnierzom obronę na Wisłoce i Sanie. Wycofywać musiała się również 10. Brygada Kawalerii. Jej dowódca otrzymał rozkaz obrony linii Rzeszów-Łańcut-Jarosław-Przeworsk. Rzeszów został zbombardowany przez niemieckie lotnictwo 7 września. Zginęło ponad sto osób. Obrona na Sanie się jednak nie udała. Najpierw Niemcy zajęli Jarosław, potem Przemyśl.

Jedną z największych i najbardziej krwawych bitew kampanii wrześniowej rozegrała się 12 września koło Birczy. 15 września 21. Dywizja Piechoty Górskiej generała Józefa Kustronia z Grupą Operacyjną "Boruta" generała Boruty-Spiechowicza zaatakowała jednostki niemieckie koło Oleszyc. Oddział generała Kustronia został zaskoczony w zasadzce. Generał zginął, tak jak wielu jego żołnierzy.

17 września na Polskę ze wschodu uderzyła armia sowiecka. Między 18 a 20 września Wojsko Polskie stoczyło ostatnie walki z Niemcami na terenie dzisiejszego województwa podkarpackiego. Była to część bitwy pod Tomaszowem Lubelskim, która skończyła się kapitulacją.

Zachęcamy do obejrzenia tego filmu jak również dyskusji wokół niego tuż po premierze, w której uczestniczyli dr Dariusz Iwaneczko - historyk, dyrektor IPN Oddział w Rzeszowie, prof. Jan Pisuliński - historyk Uniwersytetu Rzeszowskiego i dr Jerzy Majka - historyk.

Link do filmu i

komentarzy: <https://rzeszow.tvp.pl/44193060/podkarpacki-wrzesien-1939-film-i-komentarz>

[e-history.gov/?fbclid=IwAR0R-Z3wGn--r0-SG1wdN0YSuSXaU5jkaPdk0NHaUw5H4rQCGor3uDeWWfs](https://www.history.gov/?fbclid=IwAR0R-Z3wGn--r0-SG1wdN0YSuSXaU5jkaPdk0NHaUw5H4rQCGor3uDeWWfs)